

Ю. С. Вичалківська,
здобувач, Хмельницький університет управління та права

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ НАД СЕКТОРОМ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Yu. Vychalkivska,
applicant of Khmelnytskyi university of management and law

ORGANIZATIONAL AND LEGAL REGULATION OF DEMOCRATIC CIVIL CONTROL OVER THE SECTOR OF SECURITY AND DEFENSE OF UKRAINE

У статті зазначено, що сьогоднішня система демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони перебуває лише у стадії формування, а існуюча система парламентського та громадського контролю може вважатися цивільною, але не є реально демократичною. Відсутність сталих засад демократичного контролю над сектором безпеки і оборони створює передумови для їх політизації, масових порушень прав і свобод громадян, корупції, що перешкоджають розвитку демократії в Україні та наближенню її до європейських та євроатлантичних стандартів. Обґрунтовано, що в цілому норми законодавства України вимагають від сектору безпеки і оборони дотримання принципів демократичного цивільного контролю і передбачають відповідальність за їх порушення. Виявлено серйозні недоліки, які стосуються основного законодавчого акта, який регламентує демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, а саме Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави".

The article states that today's system of democratic civilian control over the security and defense sector is only in the stage of formation, and the existing system of parliamentary and public control can be considered civil, but it is not really democratic. It is stressed that the lack of stable principles of democratic control over the security and defense sector creates preconditions for their politicization, mass violations of citizens' rights and freedoms, corruption that hinder the development of democracy in Ukraine and its approximation to European and Euro-Atlantic standards. It is substantiated that in general, the norms of Ukrainian legislation require the security and defense sector to adhere to the principles of democratic civilian control and provide for liability for their violation. The serious shortcomings of the main legislative act regulating democratic civilian control over the Military Organization and law enforcement agencies of the state, namely the Law of Ukraine "On Democratic Civilian Control over the Military Organization and Law Enforcement Bodies of the State", were revealed.

Ключові слова: організаційно-правового регулювання, національна безпека, сектор безпеки і оборони, демократичний цивільний контроль.

Key words: organizational and legal regulation, national security, security and defense sector, democratic civilian control.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проголосивши себе демократичною і правовою державою, Україна тим самим зобов'язалася дотримуватися загально визнаних норм і принципів демократичного

цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Так, за 26 років незалежності Україна досягла певних успіхів у розвитку системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, зокрема,

створено необхідну правову базу. Насамперед, це Конституція України та низка законів України, зокрема "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави", "Про основи національної безпеки України", схвалені Верховною Радою України в 2003 р., а також Стратегія національної безпеки України, яка була затверджена Указом Президента України у 2015 р.

Отже, наявний нормативно-правовий фундамент забезпечує чітку вертикаль відносин між вищими органами державної влади та складовими безпекового й оборонного сектору.

Запровадження демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони має власну правову специфіку, яку слід обов'язково враховувати. Головною метою тут має бути попередження і недопущення порушень конституційних прав і свобод людини та громадянина, захист їхніх законних інтересів і створення умов для прозорості функціонування цього сектору. На жаль, сьогоднішня система демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони перебуває лише у стадії формування, а існуюча система парламентського та громадського контролю може вважатися цивільною, але не є реально демократичною.

Відсутність сталих засад демократичного контролю над сектором безпеки і оборони створює передумови для їх політизації, масових порушень прав і свобод громадян, корупції, що перешкоджають розвитку демократії в Україні та наближенню її до європейських та євроатлантичних стандартів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню ролі та місця сектору безпеки і оборони в українському суспільстві та процесу демократизації армії приділялась увага в роботах С.І. Білоконя, І.В. Білана, О.Ф. Белова, В.П. Горбуліна, В.В. Говорухи, А.С. Гриценка, А.В. Ермолаєва, А.Б. Качинського, В.А. Ліпкана, О.В. Литвиненка, І.І. Мусієнка, О.В. Полторакова, Л.В. Полякова, В.М. Рижих, А.І. Семенченка, М.В. Сіцінської, М.В. Сунгуровського, І.А. Храбана та ін.

Деякі аспекти регулювання цивільно-військових відносин були предметом окремого розгляду зарубіжних науковців, серед яких необхідно виділити таких учених, як: Х. Борн, О.А. Бабанов, О.Г. Волеводз, І. Коул, К. Кинцельбах, С. Ланн, І. Лей, Ф. Флурі, С.Ф. Хантінгтон та ін.

Водночас наукові дослідження, у яких із позицій системного підходу розглядаються аспекти комплексної проблеми розвитку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони в цілому та організаційно-правового регулювання демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони зокрема, практично відсутні.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — розкрити зміст організаційно-правового регулювання демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нормативно-правові акти, які регламентують демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони, досить різноманітні, зокрема, вони стосуються як внутрішньоорганізаційної, так і зовнішньої діяльності сектору безпеки і оборони як об'єкта контролю, залежать від суб'єкта їх прийняття, предмета правового регулювання та інших обставин.

Тому доцільною буде їх класифікація за такими критеріями [1].

1. Форма зовнішнього вираження (правові акти, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони), а саме:

— нормативні, які стосуються багатьох суб'єктів та об'єктів демократичного цивільного контролю (Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави");

— ненормативними, тобто індивідуальними, які стосуються конкретних суб'єктів, а їхня дія припиняється із вирішенням індивідуальних завдань (накази про проведення інспекційної перевірки);

— конклюдентними, що здійснюються у формі дії, які є обов'язковими до виконання (порушення вимог службової дисципліни, за які військовослужбовець або працівник правоохоронного органу може бути притягнутий до дисциплінарної чи адміністративної відповідальності);

— комплексними, які містять індивідуальні та нормативні приписи одночасно (накази про введення в дію положень, інструкцій, настанов та інших правових актів, у яких визначається суб'єкт контролю не тільки за їх оприлюдненням, а і за їх виконанням).

2. Спрямування правових актів (внутрішньоорганізаційні та зовнішньопрофесійні).

Внутрішньоорганізаційні полягають у тому, що вони стосуються правового регулювання організації діяльності як суб'єктів контролю, так і їхніх об'єктів, у зв'язку з чим мають забезпечувальний характер, а саме: організаційно-штатна структура суб'єктів та об'єктів контролю; вимоги, які висуваються до їхнього кадрового корпусу; гарантії їхнього правового захисту тощо. Ці акти спрямовані на регламентацію кадрового, інформаційного, фінансово-економічного, освітньо-наукового та інших видів забезпечення суб'єктів і об'єктів контролю.

Зовнішньопрофесійна діяльність суб'єктів і об'єктів контролю визначають умови та порядок ужиття окремих контрольних заходів суб'єктами контролю та правоохоронних заходів (порядок проведення слідства та дізнання, оперативно-розшукові заходи тощо).

Залежно від суб'єкта прийняття правового акта їх можна об'єднати в такі групи:

— зовнішні акти, суб'єктами яких є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади і міжнародні організації;

— внутрішні акти, суб'єктами яких є сектор безпеки і оборони, які приймають накази, розпоряджен-

ня, уточнюють та деталізують норми законодавчих актів та контролюючі органи, які визначають дату, час, місце, предмет перевірки суб'єктів тощо;

— комплексні акти, які приймаються зовнішніми і внутрішніми суб'єктами (міжвідомчі правові акти, які прийняті кількома відомствами).

3. Залежно від предмета правового регулювання правові акти, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони, виділяють:

— правові акти, що стосуються об'єкта контролю — сектору безпеки і оборони, у зв'язку з чим визначають загальну структуру та структуру їх підрозділів, компетенцію та повноваження, порядок проходження військової і правоохоронної служби, види і форми взаємодії та координації з питань службової діяльності тощо;

— правові акти, які стосуються суб'єкта контролю (форми контролю, процедури його проведення, форми взаємодії та координації між суб'єктами контролю, об'єктивність та відповідальність за контроль).

4. Залежно від сфери дії правові акти, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони, можуть бути:

— міжнародними (містять норми, які обов'язкові для виконання силовими структурами всіх держав, що ратифікували відповідні міжнародні акти);

— загальнодержавними (суб'єктами їх прийняття є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, дія яких поширюється на всю територію України);

— регіональними (органи місцевої влади й органи місцевого самоврядування, дія яких поширюється на певну територію України);

— локальними (сили сектору безпеки і оборони).

5. За характером норм, які містять правові акти, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони, розрізняють:

— матеріальні акти, що визначають правовий статус суб'єктів та об'єктів контролю;

— процедурні акти, що визначають порядок здійснення окремих видів контролюючих дій.

6. За критеріями гласності та відкритості правові акти, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони, можуть бути:

— відкритими (публікуються в засобах масової інформації, розміщені на офіційних сайтах військових та правоохоронних відомств, видання "Білої книги" тощо);

— закритими (присвоєння правовому акту ступеня державної таємниці: "Особливої важливості", "Цілком таємно", "Таємно", "Для службового користування").

Усі вищенаведені критерії класифікації, що регламентують контроль за діяльністю сектору безпеки і оборони, дають змогу різнобічно з'ясувати їх сутність, систему та напрями правового регулювання [2].

Поняття правової держави означає, що діяльність органів державної влади має відповідати принципу верховенства права, тобто, по-перше, дії владних структур мають відповідати нормативним актам

держави, по-друге, самі акти мають відповідати загальним принципам права: справедливості, рівності та поваги до прав людини.

Положення Конституції України закріплені та розвинені в названих вище базових законах, що містять загальні положення про роль та місце демократичного цивільного контролю в системі забезпечення національної безпеки України, одним із трьох головних об'єктів якої визначені "людина і громадянин — їхні конституційні права і свободи" (ст. 3).

Закон України "Про основи національної безпеки України" визначає демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та іншими структурами в системі національної безпеки як один із головних принципів забезпечення національної безпеки України. До означених принципів віднесені також: пріоритет прав і свобод людини і громадянина; верховенство права; чітке розмежування повноважень і взаємодія органів державної влади в забезпеченні національної безпеки; адекватність ужитих заходів характеру та масштабам загроз національним інтересам (ст. 5) [3].

Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" містить, зокрема, визначення, основні завдання, загальні принципи та перелік суб'єктів контролю. У цьому законі зазначено, що демократичний цивільний контроль визначається як "...комплекс здійснюваних відповідно до Конституції та законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни" (ст. 1) [4].

До основних завдань демократичного цивільного контролю слід відзначити забезпечення пріоритету політичних підходів до спрямування діяльності правоохоронних органів (ст. 2). Проте це жодним чином не означає політизації їхньої діяльності. Ідеться про спрямування суб'єктами контролю діяльності правоохоронних органів винятково на реалізацію завдань, "визначених засадами внутрішньої і зовнішньої політики", тобто завдань, визначених Законом. Водночас одним із головних принципів цивільного контролю Закон визначає його деполітизацію та деідеологізацію (ст. 4).

До загальних принципів здійснення демократичного цивільного контролю за правоохоронними органами Закон відносить такі: верховенство права; чітке розмежування функцій і повноважень політичного керівництва правоохоронною діяльністю і професійного державного та військового управління, взаємодію і відповідальність органів державної влади та правоохоронних органів, судовий захист суб'єктів цивільного контролю, а також прозорість, що передбачає інформування громадськості про стан справ у правоохоронних органах та про їхню діяльність (ст. 2, 4, 9, 11, 12, 14, 16, 18, 20) [4].

Отже, предметом демократичного цивільного контролю у сфері безпеки і оборони держави є:

- обґрунтованість рішень державних органів з військових питань та питань правоохоронної діяльності з точки зору відповідності їх засадам внутрішньої і зовнішньої політики, міжнародним зобов'язанням України за укладеними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

- хід виконання державних програм реформування Збройних Сил України, інших військових формувань, зокрема програм переведення Збройних Сил України на контрактну форму комплектування особовим складом, розв'язання проблем соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, які підлягають звільненню або звільнені в запас чи у відставку, забезпечення їх житлом та конверсії колишніх військових об'єктів, військового, військово-політичного та військово-технічного співробітництва з іншими державами та міждержавними союзами, створення і розвитку виробництва нових видів озброєнь та військової техніки, конверсії оборонних підприємств і виробництв, відчуження і реалізації військового майна, приватизації підприємств, що віднесені до сфери управління Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, інших загальнодержавних програм у сфері оборони і національної безпеки, правоохоронної діяльності; формування і реалізація кадрової політики в цих сферах;

- стан військово-патріотичного виховання молоді, підготовка громадян до захисту Батьківщини;

- питання експорту й імпорту озброєнь та військової техніки;

- дотримання вимог Конституції та законів України щодо прав і свобод громадян, які перебувають на службі в Збройних Силах України, інших військових формуваннях, правоохоронних органах, стану правової і соціальної захищеності осіб, які підлягають призову на військову службу, проходять військову службу або перебувають у запасі, а також звільнених з військової служби та членів їхніх сімей;

- формування, затвердження і використання визначених Законом "Про Державний бюджет України" видатків на потреби оборони, національної безпеки, правоохоронної діяльності; дотримання бюджетного законодавства в цих сферах;

- формування, фінансове забезпечення і виконання оборонного замовлення, планів мобілізаційної підготовки і мобілізації, заходів щодо утилізації та ліквідації озброєнь, попередження надзвичайних ситуацій та подолання їх наслідків;

- участь підрозділів Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, спільних військових навчаннях та інших акціях у рамках міжнародного військового та військово-технічного співробітництва; {Абзац дев'ятий ст. 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5286-VI (5286-17) від 18.09.2012 };

- дотримання законів України при вирішенні питань про допуск підрозділів збройних сил інших дер-

жав на територію України та під час перебування їх на її території;

- дотримання законності при розгляді органами державної влади, військовими посадовими особами звернень і скарг військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, та членів їхніх сімей (ст. 5) [4].

Зокрема система демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави складається з:

- парламентського контролю;
- контролю, що здійснюється Президентом України;

- контролю з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- контролю з боку судових органів та нагляду з боку органів прокуратури;

- громадського контролю.

Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" містить особливості й обмеження у здійсненні демократичного цивільного контролю, про що йдеться нижче.

1. Суб'єкти цивільного контролю здійснюють свої повноваження у сфері контролю з дотриманням установленого законодавством України режиму доступу до інформації, яка віднесена до державної таємниці, а також обмежень, установлених Законом для захисту стратегічних інтересів держави, у тому числі в разі введення надзвичайного і воєнного стану.

2. Оперативні та мобілізаційні плани Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів, оперативно-розпорядчі дії їх посадових осіб контролю з боку громадян та громадських організацій не підлягають.

3. Контроль за діяльністю Служби безпеки України, розвідувальних і контррозвідувальних органів України, оперативних підрозділів, які проводять оперативно-розшукову діяльність, а також органів досудового розслідування здійснюється з дотриманням вимог законів України "Про Службу безпеки України" (2229-12), "Про розвідувальні органи України" (2331-14), "Про контррозвідувальну діяльність" (374-15), "Про оперативно-розшукову діяльність" (2135-12), "Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України" (3099-14), інших законів та Кримінального процесуального кодексу України (4651-17). {Частина третя ст. 7 в редакції Закону № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012 } (ст. 7) [4].

Суб'єктами цивільного контролю Закон визначає органи законодавчої, виконавчої і судової влади, а також громадян і громадські організації (ст. 6). Суб'єкти цивільного контролю мають право запитувати у правоохоронних органів інформацію та отримувати відповідь, у межах, передбачених Законом (ст. 10, 11, 18—20).

Законом України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави" також передбачено гарантії здійснення демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави.

У цьому Законі прописано обов'язки органів військового управління, посадових осіб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів щодо сприяння у здійсненні цивільного контролю.

З метою забезпечення відкритості для громадськості функціонування Воєнної організації держави, правоохоронних органів слід створити необхідні умови для здійснення демократичного цивільного контролю в цій сфері, а саме:

— державні органи, діяльність яких пов'язана з Воєнною організацією держави, охороною громадського порядку і боротьбою із злочинністю, мають сприяти визначенням цим Законом суб'єктам цивільного контролю в отриманні необхідної інформації і надавати допомогу у виконанні їхніх функцій;

— Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, інші центральні органи виконавчої влади, органи військового управління, їх посадові особи зобов'язані розглядати звернення громадських організацій, військовослужбовців та інших громадян, повідомлення засобів масової інформації про порушення прав військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, членів їхніх сімей або неналежне виконання наданих законом повноважень і функцій відповідними органами у сфері оборони, національної безпеки, охорони громадського порядку, їх посадовими і службовими особами та у встановлений законом строк повідомляти заявників і засоби масової інформації про результати розгляду та вжиті заходи;

— органи управління Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів мають заздалегідь повідомляти органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, а за необхідності також населення щодо військових навчань та інших заходів, якщо вони можуть зачіпати права територіальних громад, майнові та інші інтереси громадян або створювати загрозу для життя і здоров'я людей.

Інформування громадськості, здійснення взаємодії Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів із Верховною Радою України, громадськими організаціями, засобами масової інформації покладається на одного із заступників керівника (державного секретаря) міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, якому підпорядковуються створювані в зазначених органах прес-служби та підрозділи по зв'язках із громадськістю.

До складу військових рад видів і родів військ, оперативних військових напрямів за погодженням з Президентом України можуть включатися представники центральних і регіональних органів виконавчої влади.

Прес-служби та відділи по зв'язках з громадськістю оперативно надають засобам масової інформації об'єктивну та повну інформацію про діяльність Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів (ст. 21) [4].

Цим Законом також передбачена відповідальність за порушення законодавства про цивіль-

ний контроль, яку несуть службові (посадові) особи та громадяни, винні в невиконанні або порушенні законодавства, що регулює здійснення цивільного контролю над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, несуть відповідальність згідно із законодавством (ст. 22) [4].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що в цілому норми законодавства України вимагають від сектору безпеки і оборони дотримання принципів демократичного цивільного контролю і передбачають відповідальність за їх порушення. Водночас, оскільки положення законів формувалися в різний час, із різною метою, ці норми часто ґрунтуються на різних підходах, що зумовлює наявність у загальному законодавчому масиві певних недоліків, які ускладнюють контроль громадянського суспільства за діяльністю сектору безпеки і оборони і зміщують центр цивільного контролю за цією діяльністю до органів державного та військового управління, насамперед Адміністрації Президента України, РНБО України.

Аналіз положень Конституції України та базових законодавчих актів свідчить про те, що ці документи загалом передбачають побудову в Україні демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів на основі універсальних демократичних принципів: верховенства права, поваги до прав людини і громадянина, демократичної підзвітності, прозорості, деполітизації і деідеологізації контролю.

Водночас уже на рівні Конституції України та базових законодавчих актів у сфері цивільного контролю закладені системні передумови неефективного розподілу повноважень і відповідальності між гілками влади — виняткові повноваження Президента України з питань контролю над сектором безпеки і оборони не збалансовані з обмеженими повноваженнями Верховної Ради України.

Так, згідно з Конституцією України Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави. Президент України також очолює Раду національної безпеки і оборони; призначає за поданням прем'єр-міністра України членів Кабінету Міністрів (у тому числі міністра оборони, міністра внутрішніх справ), керівників інших центральних органів виконавчої влади (у тому числі голову Служби безпеки України, голову Державної прикордонної служби України та ін.).

Таким чином, відповідно до конституційних засад участь Верховної Ради України у вирішенні зазначених кадрових питань не передбачена, а уряду — обмежена. Це об'єктивно створює загрозу надмірного впливу Президента на керівництво правоохоронних органів. Вищезгаданий Закон України (ст. 13, ч. 3) відтворює відповідні конституційні повноваження в частині призначення на посади і звільнення з посад вищого керівництва правоохоронних органів Президентом України.

Загальні положення Конституції України та базових законів з питань демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів конкретизовані у великій кількості спеціалізованих (статусних і галузевих) законів та інших нормативно-правових актів України.

У законодавчих актах, які визначають правовий статус військових та правоохоронних органів, регулюють їхню службову діяльність, законодавець обмежується лише переліком суб'єктів контролю за їхньою діяльністю, які до цього часу є недосконалими, оскільки серед таких називаються лише Верховна Рада України і Президент України, інколи органи місцевого самоврядування та контролюючі органи. Проте система суб'єктів контролю над сектором безпеки і оборони більш розгалужена і передбачає такі їх групи, як:

- державні (президентський, парламентський, урядовий контроль, контроль міністерств та відомств, контроль місцевих державних адміністрацій та інших місцевих органів влади);

- міжнародний (урядовий і неурядовий контроль); самоврядний (органи місцевого самоврядування); громадський (контроль, який здійснюється інституціями громадянського суспільства).

У правових актах немає чіткого розмежування між термінами: "об'єкт контролю" і "предмет контролю", "форми контролю" і "методи контролю", "процедури контролю" і "організація контролю". Понятійна база демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони, яка застосовується в національному законодавстві, науковій літературі та практичній діяльності, не узгоджується з понятійною базою, визначеною міжнародними документами країн Європейського Союзу [5].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищенаведене, можна зазначити, що сьогодні в організаційно-правовому регулюванні демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони в Україні нами виявлено серйозні конструктивні недоліки які стосуються основного законодавчого акта, який регламентує демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, а саме Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави", а саме:

- невідповідність назви цього Закону та основного його змісту;
- нечіткість у визначенні суб'єкта й об'єкта демократичного цивільного контролю, його предмета та форм реалізації, процедур здійснення;
- відсутність чіткої та зрозумілої класифікації суб'єктів демократичного цивільного контролю;
- невизначенність координуючого органу з питань демократичного цивільного контролю за діяльністю сектору безпеки і оборони;
- відсутність бюджетного контролю над сектором безпеки і оборони з боку парламенту над закритими статтями;

— не передбачено іншого порядку демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони під час дії особливого періоду тощо.

Вищенаведене зумовлює необхідність удосконалення організаційно-правового регулювання демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є на наш погляд дослідження теоретичних аспектів організації демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони під час дії особливого періоду.

Література:

1. Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Закон України від 16 трав. 2008 р. № 279-VI. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/279-17>
2. Музичук О.М. Правове регулювання контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні: становлення, сучасний стан та шляхи вдосконалення / О.М. Музичук // Вісн. Харк. нац. ун-ту внут. справ. — 2011. — № 2 (53). — С. 215—223.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
4. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19 черв. 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/975-15>
5. Сіцінська М.В. Аналіз законодавства України про демократичний цивільний контроль над діяльністю правоохоронних органів / М.В. Сіцінська // Наук. вісн. Акад. муніцип. упр.: зб. наук. пр. Сер. "Управління" / За заг. ред. В.К. Присяжнюка, В.Д. Бакуменка. — К., 2011. — Вип. 4. — С. 159—166.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2008), The law of Ukraine "About the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/279-17> (Accessed 18 December 2017).
2. Muzychuk, O.M. (2011), "Legal regulation of control over the activity of law enforcement agencies in Ukraine: formation, current state and ways of improvement", Kharkiv, Ukraine, vol. 2 (53), pp. 215—223.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The law of Ukraine "About the fundamentals of national security of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 18 December 2017).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The law of Ukraine "On democratic civilian control over the Military organization and law enforcement agencies of the state", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/975-15> (Accessed 18 December 2017).
5. Sitsinska, M.V. (2011), "Analysis of Ukrainian Legislation on Democratic Civilian Control over the Activities of Law Enforcement Bodies", Kiev, Ukraine, no. 4, pp. 159—156.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2017 р.